

บทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา ที่ถูกนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ “Blind Date”

กันตภณ พุ่มประดับ*
ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร*

Abstract

This qualitative research aimed to explore 1) the guidelines of creating a television program that promotes the roles and potential of visually-impaired people, 2) the role and potential of those people that were on the show *Blind Date*, and 3) the perception and attitudes of the viewers of this program. The research was conducted through in-depth interviews, textual analysis and focus group.

The findings revealed that *Blind Date* was a combination of documentary and reality program presenting the life of a visually-impaired person through the perspective of a celebrity. They met on a date and exchanged ideas about a visually-impaired person's way of life. The selection of issues to be presented in the program was based on the guest's interesting aspects of his/her life while the host was based on whether he/she had a similar background as the guest so that they could deepen their understanding. The textual analysis of the roles and potential of the visually-impaired people which is the highest frequency is the learning and perception potential. In addition, it was found that the roles of these visually-impaired were assigned or appointed. According to the focus group, the viewers were well aware of role and potential of the visually-impaired people. The viewers liked the host and the guest that had a similar background, providing the viewers with a deeper understanding of the issues presented. They suggested that the producers should incorporate audio description into the program so that viewers at all levels could access it.

Keyword: Role, Potential, Visually-Impaired people, TV program *Blind Date*

* กันตภณ พุ่มประดับ (นศ.ม., คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559; อีเมล: kantapon.kpu@gmail.com) และ*ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร (นศ.ค., คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทและศักยภาพของผู้พิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ *Blind Date*” ของ กันตภณ ซึ่ง อาจารย์ ดร.ประภัสสร จันทร์สถิตย์พร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้รับการประเมินวิทยานิพนธ์ในระดับดีมากและได้รับการสนับสนุนวิทยานิพนธ์จาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา 2) ศึกษาบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ดูนำเสนอผ่านเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* และ 3) ศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้ชมทั่วไปและผู้ชมที่พิการทางสายตาที่มีต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date* โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผลิตรายการ การวิเคราะห์ห้วงบทจากเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* และการสนทนากลุ่มผู้ชมทั้ง 2 กลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นรายการเรียลลิตีที่ถึงสารคดีที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของคนพิการทางสายตา (เขกรับเชิญ) ผ่านมุมมองของคนตาดี (พิธีกร) โดยการนัดพบกันเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งการคัดเลือกประเด็นที่นำเสนอพิจารณาจากความน่าสนใจในเรื่องราวชีวิตของเขกรับเชิญเป็นหลัก ส่วนพิธีกรคัดเลือกจากผู้ที่มีกรอบประสบการณ์ใกล้เคียงกัน โดยบทบาทของคนพิการทางสายตานั้นเป็นบทบาทที่เกิดจากสถานภาพที่ได้รับมาภายหลัง อาจได้มาโดยตำแหน่งหรือการแต่งตั้ง ซึ่งศักยภาพด้านการเรียนรู้และรับรู้ของคนพิการทางสายตาเป็นศักยภาพที่ดูนำเสนอมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ชมทั้ง 2 กลุ่มมีการรับรู้ มีความเข้าใจต่อประเด็นเรื่องบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาเป็นอย่างดี ทั้งยังชื่นชอบพิธีกรและเขกรับเชิญที่มีกรอบประสบการณ์ใกล้เคียงกันด้วย ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มยังต้องการให้ผู้ผลิตรายการนำเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) มาใช้เพื่อให้ผู้ชมทุกกลุ่มเข้าถึงได้

คำสำคัญ: บทบาท, ศักยภาพ, ผู้พิการทางสายตา, รายการโทรทัศน์ *Blind Date*

บทนำ

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2558, ออนไลน์) เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ระบุว่าอัตราส่วนคนปกติและคนพิการในประเทศไทยเป็น 50 : 1.25 คน ซึ่งประเทศไทยมีคนพิการอยู่ถึง 1.67 ล้านคน

และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งคนพิการทางสายตามีจำนวนถึงร้อยละ 10 ของคนพิการทั้งหมดในประเทศไทย และเป็นกลุ่มบุคคลที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตหลายเรื่อง หนึ่งในนั้นคือเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ แม้สังคมปัจจุบันจะเป็นสังคมข่าวสาร (Information society) ที่สารสนเทศมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มากเพียงใด แต่คนพิการทางสายตาก็ยังคงเผชิญกับความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อบางประเภท ซึ่งส่วนใหญ่ต้องอาศัยการรับรู้ด้วยสายตา (ชลิตา ช่อตรง, 2550) และจากปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้เองที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศของคนพิการทางสายตา แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะออกมาให้การสนับสนุนการใช้งบประมาณเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นบริการภาครัฐ และข้อมูลองค์ความรู้ในการพัฒนาตนเองแต่ในภาพรวมแล้วผลลัพธ์ที่ได้ยังคงอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องยังไม่มียุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลต่อข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของคนพิการทางสายตานั้นเอง (โปรคปราน บุญพุกกณะ, 2554 อ้างถึงใน อุบลศรี รัตนภพ, 2554)

ปัจจุบันแม้ว่าสังคมไทยจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี นำมาซึ่งสิทธิความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม แต่ในความเจริญก้าวหน้าที่เพิ่มมากขึ้นปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สังคมไทยมักจะแยกคนพิการออกจากสังคมของคนปกติเสมอ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545) คนพิการถูกมองว่าเป็นกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาส ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ และเป็นบุคคลผู้ซึ่งรอคอยความช่วยเหลือจากรัฐและสังคมในฐานะของผู้พึ่งพาอาศัย นอกจากนี้ภาพของคนพิการที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์หรือสื่อภาพยนตร์ยังเป็นการสร้างภาพของคนพิการให้น่าสงสารและถูกกีดกันออกจากสังคม ถูกทำให้กลายเป็นผู้ที่ถูกกีดกันออกไป (isolate) เช่น แยกคนพิการออกจากผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ด้วยการทำให้กลายเป็นอื่น (otherize) Quart และ Auster (1982, อ้างถึงใน Braithwaite & Thompson, 2000)

ทั้งนี้อาจเกิดจากการประกอบสร้างของวาทกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากชุดความคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดได้แก่ ชุดความคิดเรื่องกรรม ชุดความคิดเวทมนิยม ชุดความคิดการรรักษา ชุดความคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ ชุดความคิดสังคมสงเคราะห์ และชุดความคิดการยอมรับความแตกต่าง ตัวอย่างเช่น ละครเรื่อง *บ้านทรายทอง* ที่มีตัวละครเป็นคนพิการทางร่างกายซึ่งถูกกีดกันออกจากตัวละครอื่นๆ ในครอบครัว หรือในภาพยนตร์เรื่อง *แดนเจอร์ส เพชฌฆาตเงียบบันตราย (Bangkok Dangerous)*, *เราสองสามคน (That Sounds Good)* และ *ผู้ชายช็อคคนผู้หญิงช็อค (Your eyes and my ears)* ที่ล้วนแต่มีตัวละครที่เป็นคนหูหนวกทั้งสิ้น เป็นต้น ซึ่งภาพของคนพิการเหล่านี้ถูกผลิตซ้ำในลักษณะที่น่าสงสาร และต้องรอคอยโอกาสจากบุคคลอื่น (ไววุฒิ วุฒิอิรรตสาร, 2549)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีการออกกฎหมายและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับคนพิการได้มีส่วนร่วมและหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเห็นความสำคัญของคนพิการมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณารายการโทรทัศน์ในปัจจุบันกลับพบว่ารายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการทางสายตาหรือรายการโทรทัศน์ที่คนพิการทางสายตาสามารถเข้าถึงได้นั้นยังมีอยู่น้อยมาก อีกทั้งรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการทางสายตานั้นยังนำเสนอเรื่องราวของคนพิการทางสายตาในทางลบว่าเป็นบุคคลที่น่าสงสารและรอคอยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม เป็นการผลิตซ้ำภาพของคนพิการทางสายตาในทางลบที่ยังตอกย้ำความเข้าใจผิดของคนทั่วไปต่อคนพิการทางสายตา ทั้งที่ในความเป็นจริงคนพิการทางสายตามีศักยภาพและความสามารถอย่างมากในการดำรงชีวิต สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้โดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารายการโทรทัศน์ *Blind Date* ซึ่งเป็นรายการ Reality เพื่อสังคมที่น่าเสนอโลกของคนพิการทางสายตาหรือແຂກรับเชิญผ่านมุมมองของคนตาดีซึ่งเป็นนักแสดงรับเชิญ โดยนักแสดงจะนัดพบกับແຂກรับเชิญตามประเด็นชีวิตในแต่ละตอน พร้อมกับพูดคุยถึงความเป็นอยู่และวิธีการดำเนินชีวิตของແຂກรับเชิญ

ให้เห็นมุมมอง โลกทัศน์ ความคิดของคนพิการทางสายตาและแบ่งปันประสบการณ์จริงซึ่งกันและกัน สร้างความเข้าใจ เรียนรู้ให้เกิดการยอมรับคนพิการทางสายตาในทุกมิติ เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างอยู่เย็นเป็นสุขและเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ยังเป็นรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอให้เห็นถึงบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา ซึ่งจะช่วยให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสามารถและศักยภาพของคนพิการทางสายตารวมไปถึงการสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการทางสายตาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วยเช่นเดียวกัน

ปัญหาการวิจัย

1. แนวทางในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตามีลักษณะอย่างไรบ้าง
2. บทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีลักษณะอย่างไร
3. ผู้ชมทั่วไปและผู้ชมที่พิการทางสายตามีการรับรู้และทัศนคติต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date* อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา
2. เพื่อศึกษาบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date*
3. เพื่อศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้ชมทั่วไปและผู้ชมที่พิการทางสายตาที่มีต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รายการโทรทัศน์ *Blind Date* หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) ทุกวันเสาร์เวลา 18.30 - 19.00 น. โดยเริ่มออกอากาศตอนแรกเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2555 จนถึงตอนสุดท้ายที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2556

คนพิการทางสายตา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นในระดับสายตาดำเนิน (Partially Blind) และตาบอดสนิท (Totally Blind) โดยไม่เป็นคนพิการซ้ำซ้อน ในงานวิจัยนี้หมายถึงคนพิการทางสายตาซึ่งเป็นแขกรับเชิญในรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือความรับผิดชอบของคนพิการทางสายตาในสถานภาพต่างๆ ที่ได้รับโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ถูกกำหนดให้ หรือหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาโดยการแต่งตั้ง หรือโดยความสามารถ เป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับภายหลัง

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถของคนพิการทางสายตาในด้านต่างๆ ได้แก่

1) ศักยภาพด้านการดำเนินชีวิต หมายถึง ความสามารถของคนพิการทางสายตาที่ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติเหมือนคนทั่วไปโดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2) ศักยภาพด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง มุมมอง ความคิด และทัศนคติของคนพิการทางสายตาที่มีต่อตนเอง สะท้อนออกมาให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี ไม่ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ในชีวิตและเห็นคุณค่าในตนเอง

3) ศักยภาพด้านการเรียนรู้และการรับรู้ หมายถึง ความสามารถทางด้านการศึกษาของคนพิการทางสายตาในระบบการศึกษาปกติและการเรียนรู้ในการฝึกทักษะทางอาชีพต่างๆ รวมถึงความสามารถในการรับรู้สิ่งต่างๆ โดยการใช้ประสาทสัมผัสอื่นๆ ในการรับสัมผัส

4) ศักยภาพด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม หมายถึง ความสามารถของคนพิการทางสายตาในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในด้านของการสื่อสารระหว่างบุคคล และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

5) ศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ หมายถึง ความสามารถของคนพิการทางสายตาในการประกอบอาชีพต่างๆ

รูปแบบรายการโทรทัศน์ หมายถึง ประเภทของรายการโทรทัศน์ที่เป็นตัวกำหนดแนวทางในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์และวิธีการนำเสนอ

วิธีการนำเสนอ หมายถึง ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ที่ส่งเสริมบทบาทและ

ศักยภาพของคนพิการทางสายตาในด้านต่างๆ ตามศักยภาพที่ผู้วิจัยกำหนด

กระบวนการสร้างสรรค์ หมายถึง ขั้นตอนในการผลิตรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงการนำเสนอ โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นวางแผนผลิตรายการ (Planning)
2. ขั้นผลิตรายการ (Production)
3. ขั้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production)
4. ขั้นหลังการผลิตรายการ (Post-production)

การรับรู้ หมายถึง ความเข้าใจเนื้อหาหรือประเด็นที่ถูกนำเสนอในรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

ทัศนคติ หมายถึง มุมมอง ความคิดเห็น และความรู้สึกที่มีต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือประเด็นที่นำเสนอ รูปแบบและวิธีการนำเสนอ รวมไปถึงพิธีกรและแขกรับเชิญในรายการด้วย ซึ่งอาจจะเป็นความคิดเห็นในแง่บวกหรือลบก็ได้

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการทางสายตา

1.1 ความหมายและประเภทของคนพิการทางสายตา

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความพิการ” (Disability) ไว้ว่าเป็นข้อจำกัดหรือการขาดซึ่งความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมใดๆ โดยวิธีการหรือโดยวิสัยของบุคคลทั่วไป เนื่องจากความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550) ให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” ว่าหมายถึงบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่งเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไปโดยสามารถแบ่งประเภทของคนพิการเป็น 6 ประเภท ดังนี้

- 1) ความพิการทางการมองเห็น
- 2) ความพิการทางจิตใจ พฤติกรรมหรือออทิสติก
- 3) ความพิการทางการได้ยิน
- 4) ความพิการทางสติปัญญา
- 5) ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
- 6) ความพิการทางการเรียนรู้

คนพิการทางสายตา คือ บุคคลที่สูญเสียการมองเห็นบางส่วนโดยสามารถที่จะมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้บ้างและ

การสูญเสียการมองเห็นโดยสิ้นเชิงนั้นคือคนตาบอดที่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้แบ่งความพิการทางการมองเห็นไว้ดังนี้

โดยความผิดปกติของสายตาระดับที่ 1 เรียกว่า สายตาเลือนราง, ความผิดปกติของสายตาระดับที่ 2 เรียกว่า สายตาพิการ (เป็นความผิดปกติที่ลานสายตา) ความผิดปกติในระดับสายตาที่ 3 – 5 เรียกว่า ตาบอด

ตารางที่ 1 แสดงระดับความพิการทางการมองเห็นตามที่ยังคงการอนามัยโลกระบุ

ระดับความพิการทางการมองเห็น	ระดับความชัดของสายตาที่ดีที่สุดเมื่อใช้แว่น
สายตาเลือนราง (Low Vision)	
ระดับที่ 1	6/18 หรือ 20/70
ระดับที่ 2	6/60 หรือ 20/200
ตาบอด (Blindness)	
ระดับที่ 3	3/60 หรือ 20/400
ระดับที่ 4	1/60 หรือ 5/300
ระดับที่ 5	ไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง

ทั้งนี้ Hallahan และ Kauffman (2006) ได้แบ่งลักษณะบุคคลที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นเป็น 2 ประเภทคือ

1) การเห็นเลือนราง (Low vision) หมายถึง การสูญเสียการมองเห็นที่ไม่รุนแรง ไม่สามารถอ่านตัวหนังสือขนาดทั่วไปได้ แต่สามารถอ่านตัวหนังสือที่มีขนาดใหญ่กว่าปกติและจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการขยายตัวอักษร

2) ตาบอด (Blindness) เป็นความบกพร่องของการมองเห็นจนไม่สามารถใช้การมองเห็นประกอบกิจกรรมต่างๆ เหมือนคนปกติได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าคนพิการทางสายตาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) คนที่มีสายตาเลือนราง (Low vision) คือคนที่สามารถมองเห็นได้เหมือนคนปกติแต่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยในการมองเห็น

2) คนตาบอด (Blindness) คือคนที่มองเห็นเพียงแคแสงสว่างเท่านั้น หรือคนที่มองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างอย่างใดก็ตาม แม้ว่าคนพิการทางสายตาจะมีความบกพร่องทางการมองเห็น แต่เชื่อว่าคนพิการทางสายตาจะไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติ ถ้าหากคนพิการทางสายตาได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้วก็จะเป็นคนปกติที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปทั้งยังสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อีกด้วย

1.2 บทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา
วิชา วรณศิริ (2529) ได้สรุปความหมายของบทบาทโดยแยกพิจารณาเป็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การพิจารณาความหมายของบทบาทตามสถานภาพของผู้สวมบทบาท แบ่งออกเป็น

(1) บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ถูกกำหนดให้

(2) บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาโดยการแต่งตั้งหรือโดยความสามารถเป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับภายหลัง

ลักษณะที่ 2 การพิจารณาตามลักษณะของการแสดงบทบาท ได้แก่

- (1) บทบาทที่คาดหวัง
- (2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง

Longman (1987) กล่าวว่า ศักยภาพระดับบุคคลหมายถึงพลังความสามารถของบุคคลที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตน หากมีการกระตุ้นของบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถแสดงพลังหรือความสามารถที่มีอยู่ออกมาได้หรือยับยั้งพลังที่มีอยู่ไม่ให้เกิดขึ้นได้เช่นกัน

สำหรับคนพิการทางสายตานั้นแม้ว่าจะบกพร่องในเรื่องของการมองเห็นแต่เมื่อคนพิการทางสายตาได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ

- 1) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ (Medical Rehabilitation)
- 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา (Educational Rehabilitation)
- 3) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม (Social Rehabilitation)
- 4) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (Vocational Rehabilitation) แล้วจะส่งผลให้คนพิการทางสายตาเป็นผู้ที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ ได้แก่

(1) ศักยภาพด้านการดำเนินชีวิต การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการแพทย์ส่งเสริมให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้และเกิดการยอมรับในความพิการของตนซึ่งเป็นการส่งเสริมศักยภาพของคนพิการในด้านของทักษะการดำเนินชีวิต การพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพของตน เพื่อให้ผู้พิการสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขโดยไม่รู้สึกแปลกแยกหรือแตกต่าง

(2) ศักยภาพด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์นอกจากจะช่วยให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายแล้วยังได้รับการฟื้นฟูทางด้านจิตใจด้วย โดยการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านจิตใจในเชิงรุกจะช่วยให้คนพิการมีกำลังใจที่จะใช้ชีวิตและมี

ความเชื่อมั่นในตนเอง ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาหรือดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า ทั้งนี้การประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตยังขึ้นอยู่กับ การเห็นคุณค่าในตนเองด้วย โดยที่ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกในชีวิตประจำวันนั้น ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับ การเห็นคุณค่าในตนเองทั้งสิ้น

(3) ศักยภาพด้านการเรียนรู้และรับรู้ คนพิการที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาสายสามัญ หรือการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ล้วนแต่เป็นคนพิการที่มีศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้เหมือนกับคนทั่วไป ซึ่งการที่คนพิการสามารถเรียนรู้ได้เหมือนคนทั่วไปนั้นเป็นการเสริมสร้างทักษะในการเรียนรู้และการรับรู้ ทั้งยังช่วยส่งเสริมโอกาสในด้านต่างๆ ให้กับคนพิการมากขึ้น

(4) ศักยภาพด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม แม้ว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมจะช่วยในเรื่องการปรับตัวของคนพิการให้เข้ากับสังคมเพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างคนทั่วไปแล้วนั้น การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านสังคมยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้คนพิการได้พัฒนาทักษะทางด้าน การสื่อสารและการเข้าสังคมด้วย อันจะนำมาซึ่งความกล้าแสดงออกและกล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

(5) ศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านอาชีพเป็นการส่งเสริมศักยภาพของคนพิการในด้านของการประกอบอาชีพให้คนพิการเกิดความชำนาญในสาขาวิชาชีพนั้นๆ และประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เป็นภาระหรือรอคอยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ซึ่งคนพิการจะต้องมีความชำนาญในอาชีพนั้นอย่างมากเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ และมีความหลากหลายในการเลือกอาชีพมากขึ้น

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่าคนพิการทางสายตาที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีศักยภาพนำมาซึ่งการดำเนินชีวิต

ที่เหมือนคนทั่วไป (ขนิษฐา เทวินทรภักดี, 2541) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการทางสายตา ทั้งในเรื่องของความหมายและประเภทของคนพิการทางสายตา และเรื่องของบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์บทบาท และศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ว่ามีลักษณะอย่างไร

2. แนวคิดเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์

Alan Wertz (1985 อ้างถึงใน พรพิสุทธิศรีธรานนท์, 2552) ได้แบ่งกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นวางแผนผลิตรายการ (Planning)
- 2) ขั้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production)
- 3) ขั้นผลิตรายการ (Production)
- 4) ขั้นหลังผลิตรายการ (Post-production)

ซึ่งงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับขั้นวางแผนการผลิตรายการ และขั้นก่อนการผลิตรายการเป็นหลัก เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา และเพื่อศึกษาบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

ในขั้นก่อนการผลิตรายการ ผู้วิจัยพิจารณาเกี่ยวกับเรื่อง การกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับรายการ การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการ การกำหนดประเภทและรูปแบบรายการ การกำหนดวิธีการนำเสนอรายการ และการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาสาระในรายการ ตามที่ ชยพล สุทธิโยธิน (2539) ได้กล่าวไว้ ส่วนขั้นก่อนการผลิตรายการ ผู้วิจัยพิจารณาเรื่องการคัดเลือกผู้เข้าร่วมรายการ (แขกรับเชิญและพิธีกร) และการเขียนบทรายการโทรทัศน์

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ นิคม ทาแดง และไพบูรณ์คะเสนทรพรรค์ (2546, อ้างถึงใน อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์, 2552: 236-243) ได้แบ่งรูปแบบรายการเป็น 14 รูปแบบ ในที่นี้ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงเพียงรายการเรียลลิตี (Reality) และรายการสารคดี (Documentary program) เท่านั้น

รายการเรียลลิตี คือ รายการที่มีรูปแบบที่ใช้ความเป็นปู้ชน (ordinary people) เพื่อแสดงความสมจริง รายการเรียลลิตีมีเอกลักษณ์ที่ต่างจากรายการประเภทอื่นๆ เนื่องจาก “ภาพมายา” หรือ “การเป็นสิ่งประกอบสร้าง” ออกจากความรู้สึกนึกคิดของผู้ชม รายการเรียลลิตีได้สร้างให้ผู้ชมเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นจริง หรือสามารถเกิดขึ้นจริงในชีวิตของใครก็ได้ เนื่องจากภาพที่เห็นผ่านจอตรงหน้าล้วนเป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่รอบๆ ตัวในชีวิตประจำวัน (เอริยา จินตพานิชการ, 2548) โดยสามารถจำแนกรายการเรียลลิตีตามรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ได้ดังนี้

1. **Reality-documentary** หรือรายการเกาะติดชีวิตคนหรือกลุ่มคน ทั้งผู้มีชื่อเสียง (celebrity) หรือคนธรรมดา (ordinary people) เช่น *The Real World, Newlyweds: Nick and Jessica, คนค้นคน เป็นต้น*

2. **Reality-competition** หรือรายการเรียลลิตีเกมโชว์ เช่น *The Apprentice* (การแข่งขันกันทางอาชีพ) *The Star, Academy Fantasia, The Trainer, American's Next Top Model* (การแข่งขันกันทางความสามารถเฉพาะตัวหรือทางกายภาพ)

3. **Reality-make over** หรือรายการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งใหม่ ส่วนใหญ่รายการประเภทนี้จะเห็นการเปลี่ยนแปลงแบบหน้ามือเป็นหลังมือ เช่น จากไม่สวยเป็นสวย จากอ้วนเป็นผอม จากแต่งตัวคร่ำครึเป็นทันสมัย บ้านที่ซ่อมเปลี่ยนเป็นบ้านที่ตกแต่งอย่างมีสไตล์ เป็นต้น เช่น *Extreme Makeover, The Swan* (รายการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการทำศัลยกรรม) *What not to Wear* (การปรับปรุงการแต่งกายหรือแฟชั่น) *This Old House, Trading Spaces, Extreme Makeover: Home Edition, Restaurant Makeover* (การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยหรือการทำงาน)

4. **Reality-Experiment** หรือรายการเรียลลิตีที่ให้สถานการณ์เป็นการทดลองเชิงสังคมของสิ่งมีชีวิต เพื่อทดลองว่าจะเกิดอะไรขึ้น เช่น *ข้ากิ้งลิ่งกับหมา, Wife Swap*

ส่วนรายการสารคดี (Documentary program) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นจริงหรือมีพื้นฐาน

อยู่บนความจริงไม่ใช่การแต่งขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผูกพันกับเหตุการณ์และบุคคลจริง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะเป็น การนำเสนอเรื่องจริงแต่การนำเสนอจะต้องมีลักษณะ สร้างสรรค์ไม่ใช่ลอกเลียนจากเรื่องจริงทั้งหมดโดยไม่มี การตกแต่ง ซึ่งรายการสารคดีเป็นรายการที่มุ่งเน้นให้ความรู้ มากกว่าความบันเทิง

ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ คั้งที่กล่าวข้างต้นนี้มาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางในการ สร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพ ของคนพิการทางสายตาว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง รวมไปถึง การวิเคราะห์วิธีการนำเสนอบทบาทและศักยภาพ ของคนพิการทางสายตาในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสาร

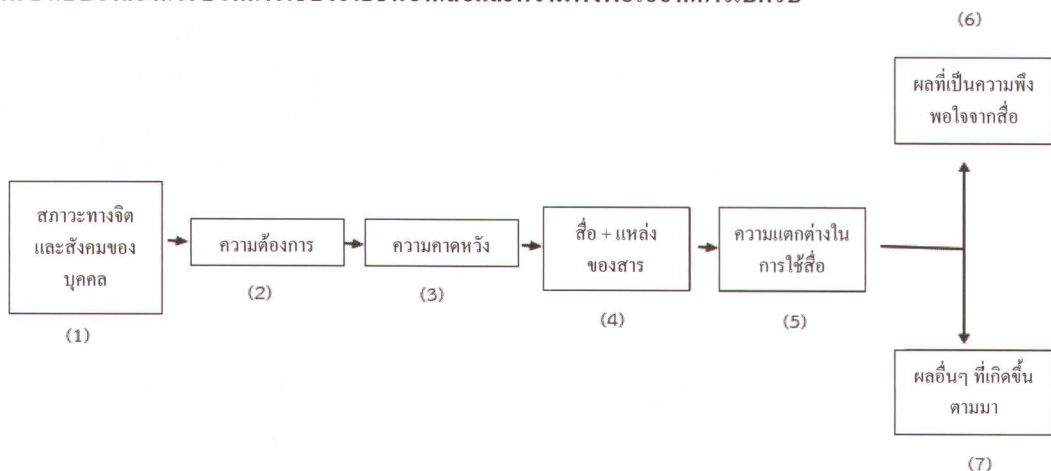
1) การรับรู้และการรับรู้ของคนพิการทางสายตา การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับกระบวนการของผู้รับสาร ซึ่งทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข่าวสารในการรับรู้ของบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบทางด้านจิตใจและองค์ประกอบ ทางด้านสังคม ทั้งนี้การรับรู้ของมนุษย์เกิดจากการรับรู้ ผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกาย (สุกัญญาเพียรธุรกิจ, 2539) แต่สำหรับคนพิการทางสายตาที่สูญเสียประสาท สัมผัสทางการมองเห็นไป การรับรู้ของคนพิการทางสายตา

จึงไม่เหมือนกับคนทั่วไป ซึ่งการรับรู้วัตถุต่างๆ ของคนพิการ ทางสายตาต้องอาศัยประสาทสัมผัสที่สำคัญ คือ การได้ยิน และการสัมผัส เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ การรับฟังของคนพิการทางสายตาช่วยให้ทราบถึงระยะ ทางและทิศทางของวัตถุ ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะเฉพาะของวัตถุจะทราบได้จากการสัมผัส (สุชา จันทร์เอม, 2525)

2) ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification)

แคทซ์ และคณะ (Katz and other, 1974) ได้อธิบาย ถึงทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจว่าเป็นทฤษฎี ที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสาร (Audience) ในฐานะเป็น ผู้กระทำการสื่อสาร (Active) โดยสภาวะของสังคม และจิตใจที่แตกต่างกันก่อให้เกิดมนุษย์มีความต้องการ ที่แตกต่างกันออกไป ความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ส่งผลให้แต่ละคนมีความคาดหวังว่า สื่อแต่ละประเภท จะสนองความพอใจได้ต่างกันออกไปด้วย ดังนั้นลักษณะ ของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันออกไป และขั้นสุดท้ายคือความพึงพอใจ ที่ได้รับจากการใช้สื่อก็จะต่างกันด้วย (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แบบจำลองกระบวนการใช้ประโยชน์จากสื่อและความพึงพอใจจากการเปิดรับ

(ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, 2552, น. 286)

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสารนี้ผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เรื่องการรับรู้และทัศนคติของผู้ชมปกติและผู้ชมที่พิการทางตาที่มีต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

กรอบการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้การศึกษาค้นคว้า (Textual Analysis) จากเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* จำนวน 24 ตอนร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ผลิตรายการและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ชมทั่วไปและผู้ชมที่พิการทางสายตา ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีรายละเอียดของวิธีการศึกษา ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ผลิตรายการที่ไม่ได้มีความบกพร่องทางการเห็น จำนวน 5 คน ได้แก่

- 1) คุณช่อผกา วิริยานนท์ (Executive Producer)

- 2) คุณฐานิตย์ กงจก (Director)
- 3) คุณประภาพรพรณ สุคใจดี (Producer)
- 4) คุณจุฑามาศ แสงอินทร์ (Co-ordinator)
- 5) คุณสุนันทา ยศขุน (Creative)

2. การศึกษาค้นคว้า (Textual Analysis) จากเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* จำนวน 24 ตอน ที่ออกอากาศตั้งแต่ตอนแรกเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2555 จนถึงตอนสุดท้ายที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2556 จากช่องทางการเผยแพร่แบบย้อนหลังผ่านทางเว็บไซต์ www.youtube.com ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ชมรายการจำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็นผู้ชมทั่วไปจำนวน 6 คนและผู้ชมที่พิการทางสายตาจำนวน 6 คน แบ่งการสนทนากลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม แบบคละผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกัน ดังรายชื่อต่อไปนี้

- 1) คุณอำพรพรรณ ทาเงิน
- 2) คุณโสภณ ศรีวัฒนา
- 3) คุณแพรวนภา คิลกรัตนชัย
- 4) คุณวีรภัทร บุญมา
- 5) คุณหทัยพัชร ธารรุ่งเรืองกิจ
- 6) คุณธานี รอดปาน
- 7) คุณอาทิตยา เชียงทอง
- 8) คุณทิวา เอี้ยวธารทอง
- 9) คุณนพรัตน์ วิริยะกิจพัฒนา
- 10) คุณถามวัต สุทธิพงษ์
- 11) คุณสุรพรหมณ์ ใจกล้า
- 12) คุณเพชร ดำนประภา

ผู้ชมทั่วไปนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจงบุคคลที่ยินดีให้ข้อมูลจากช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ *Blind Date TV* ส่วนผู้ชมที่พิการทางสายตาผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพและจากช่องทางกลุ่มในเฟซบุ๊ก ได้แก่ กลุ่ม VIP Thailand Television กลุ่มช่วยอ่านหนังสือ และ กลุ่มสอนคนตาบอดให้ถ่ายภาพ เพื่อขอความอนุเคราะห์คนพิการทางสายตา มาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนจะต้องเป็นบุคคลที่เปิดรับสื่อโทรทัศน์เป็นประจำ (ทุกวัน)

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 12 คนนี้ เป็นบุคคลที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 16 - 45 ปี และมีอาชีพที่หลากหลาย เช่น นักเรียนนักศึกษา ข้าราชการ พนักงานบริษัทเอกชน นักจัดรายการวิทยุ และนักโหราศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนจะได้รับชมเทปรายการโทรทัศน์ *Blind Date* อีกครั้ง จำนวน 5 ตอนที่เป็นตัวแทนศักยภาพของคนพิการทางสายตาในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน คือ

- (1) ศักยภาพด้านการดำเนินชีวิต
- (2) ศักยภาพด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง
- (3) ศักยภาพด้านการเรียนรู้และการรับรู้
- (4) ศักยภาพด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม
- (5) ศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ

ซึ่งทั้ง 5 กลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแทนกลุ่มศักยภาพด้านต่างๆ จากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการ (Textual Analysis)

ผลการวิจัย

ปัญหาการวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาทและศักยภาพ

ความเป็นมา กลุ่มเป้าหมายและชื่อรายการโทรทัศน์

Blind Date

ผู้วิจัยศึกษาความเป็นมาของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* พบว่าสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มความคิดที่จะสร้างความเข้าใจกับคนทั่วไปในสังคมต่อคนพิการทางสายตา โดยทางสมาคมฯ ได้ติดต่อบริษัท อยุธยา คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ให้เป็นผู้สร้างสรรค์ รับผิดชอบและดูแลในส่วนของการผลิตรายการโทรทัศน์ที่สามารถเปลี่ยนเจตคติทางลบของคนในสังคมให้เป็นเจตคติทางบวก สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการทางสายตา สร้างกำลังใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมรวมถึงคนพิการอื่นๆ และเพื่อประชาสัมพันธ์การประชุมสมัชชาสหภาพคนตาบอดโลกครั้งที่ 8 และการประชุมสมัชชาสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการศึกษาของคนพิการทางการเห็น (WBU-ICEVI 2012) ด้วย ในฐานะที่สมาคมฯ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ทั้งนี้รายการโทรทัศน์ *Blind Date* ยังได้รับการสนับสนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สสพ.) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) นอกจากนี้ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ยังให้การสนับสนุนในเรื่องเวลาออกอากาศของรายการ โดยจัดให้ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 18.30-19.00 น. และออกอากาศซ้ำในวันศุกร์ เวลา 8.30-9.00 น. ใดๆก็ดี แม้ว่าบริษัท อยุธยา คอมมิวนิเคชั่น จำกัด จะเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการทั้งหมด แต่ทางสมาคมฯ และผู้สนับสนุนรายการต่างมีส่วนช่วยในการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอของรายการด้วย

รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตรายการเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับคนไทยทั้งประเทศเกี่ยวกับคนพิการทางสายตา ทำให้กลุ่มเป้าหมายหลักของรายการคือ เป็นคนไทยทั้งประเทศ และมีกลุ่มเป้าหมายรองคือ คนพิการอื่นๆ รวมถึงคนที่ต้องการกำลังใจด้วยเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเกิดแรงบันดาลใจ และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป ส่วนคำว่า "Blind Date" ซึ่งเป็นชื่อรายการนั้นมีที่มาจากวลีคำของคำว่า "นัดบอด"

และ “นัดกับคนตาบอด” ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของรายการที่จะนัดเคตให้กับพิธีกรและคนตาบอดซึ่งเป็นแขกรับเชิญตามประเด็นชีวิตในแต่ละตอนให้มาเป็นคู่เคตกันในตอนนั้นๆ จึงเปรียบเสมือนการออกเคตกันของคน 2 คน หรือเรียกว่าการนัดบอด ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษคือ Blind Date นั่นเอง

รูปแบบและวิธีการนำเสนอของรายการโทรทัศน์ *Blind Date*

รายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตจริงของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในแต่ละตอน และมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับคนพิการทางสายตาในเรื่องต่างๆ เข้าไปด้วย เช่น การนำทางให้คนพิการทางสายตา การบอกตำแหน่งของอาหารบนโต๊ะอาหาร รวมถึงเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งยังทำให้พิธีกรได้เรียนรู้ชีวิตจริงของแขกรับเชิญผ่านการสัมภาษณ์ การทดลองใช้ชีวิตร่วมกัน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทำให้รูปแบบหรือลักษณะของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นรายการเรียลลิตีที่ถึงสารคดี โดยมีลักษณะของรายการเรียลลิตีคือ การนำเสนอความจริง คนจริงและเรื่องจริง (real people doing real things) ผสมผสานกับรูปแบบของรายการสารคดีที่จะนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเรื่องจริงและมีพื้นฐานอยู่บนความจริง ทั้งยังต้องให้ความรู้หรือข้อคิด คติเตือนใจกับผู้ชมได้ด้วย

การนำเสนอของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นการนำเสนอเรื่องราวชีวิตของคนพิการทางสายตาในแง่มุมต่างๆ เช่น การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การฟื้นฟูสุขภาพต่างๆ จนประสบความสำเร็จ เป็นต้น ทั้งยังสะท้อนมุมมอง ความคิดของคนพิการทางสายตาด้วยประเด็นที่นำเสนอในแต่ละตอนจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับคนพิการทางสายตาที่มาเป็นแขกรับเชิญว่า มีเรื่องราวชีวิตในแง่มุมใดที่น่าสนใจ ในการคัดเลือกคนพิการทางสายตา ผู้ผลิตรายการจะหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคลและอื่นๆ ทั้งยังได้รับการแนะนำจากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยด้วย เกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลก็จะต้องเป็นคนพิการทางสายตาที่มีเรื่องราวชีวิตหรือประเด็นที่น่าสนใจ น่าติดตาม เป็นบุคคลผู้ซึ่งมีทักษะ มีความสามารถในด้านใด

ด้านหนึ่งอย่างเห็นได้ชัด หรือมีมุมมองความคิดที่น่าสนใจ สามารถเป็นตัวอย่างให้กับคนอื่นๆ เป็นแรงบันดาลใจ หรือสร้างกำลังใจให้กับผู้ชมได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการคัดเลือกประเด็นนำเสนอจะพิจารณาจากคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญเป็นหลัก แต่ผู้วิจัยก็พบว่า มีคนพิการทางสายตาหลายคนที่เป็นผู้มีความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน เช่น นักร้อง นักดนตรี นักกีฬา เป็นต้น แต่ประเด็นที่นำเสนอแตกต่างกัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการในประเด็นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้ผลิตรายการจะสอบถามข้อมูลเรื่องราวชีวิตของคนพิการทางสายตาค้นนั้นๆ ก่อนแล้วจึงหาประเด็นที่น่าสนใจมานำเสนอ เช่น นำเสนอเรื่องของการฟื้นฟูสุขภาพต่างๆ นำเสนอเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเอง นำเสนอเรื่องของการเป็นผู้ได้รับโอกาส เป็นต้น เพื่อให้รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

นอกจากการคัดเลือกคนพิการทางสายตาจะส่งผลต่อประเด็นที่นำเสนอแล้ว ผู้วิจัยพบว่ายังส่งผลต่อการคัดเลือกพิธีกรด้วยเช่นกัน กล่าวคือ รายการโทรทัศน์ *Blind Date* ไม่มีพิธีกรประจำแต่จะเปลี่ยนพิธีกรทุกสัปดาห์ โดยพิธีกรในแต่ละสัปดาห์จะเป็นผู้ซึ่งมีความสนใจหรือมีประสบการณ์ร่วมกันกับแขกรับเชิญในตอนนั้นๆ เช่น เป็นนักดนตรีเหมือนกัน เป็นนักท่องเที่ยเหมือนกัน หรือเป็นผู้ที่เคยอยู่ในสถานการณบางอย่างเหมือนกัน เป็นต้น เพราะการสื่อสารจะประสบความสำเร็จนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีประสบการณ์ร่วมกัน จึงนำมาซึ่งความเข้าใจร่วมกัน นอกจากนี้ การที่พิธีกรรายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง อาจส่งผลต่อความสนใจของผู้ชมต่อรายการ ซึ่งอาจทำให้มีจำนวนผู้ชมรายการมากขึ้น และการมีผู้ชมจำนวนมากขึ้นก็จะส่งผลต่อความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนพิการทางสายตามากขึ้นตามไปด้วย

ผู้วิจัยยังพบว่า รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีการนำเสนอสถานการณ์บางอย่างที่เป็นการแสดงความสามารถของแขกรับเชิญหรือมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันระหว่างพิธีกรและแขกรับเชิญ เช่น การแต่งเพลงร่วมกัน

(ตอน “บทเพลงทำนองแห่งชีวิต”) การเล่นฟุตบอลร่วมกัน (ตอน “ทีมเตะโลกตะลึง”) เป็นต้น ซึ่งการทำกิจกรรมร่วมกันของพิธีกรและแขกรับเชิญหรือการแสดงความสามารถของแขกรับเชิญนี้เป็นการสร้างความน่าสนใจให้กับรายการและผู้ชมมากขึ้นด้วย หรือแม้แต่พิธีกรรับเชิญในตอนนั้นก็รู้สึกตื่นเต้น ตื่นตาตื่นใจกับความสามารถของแขกรับเชิญที่ไม่คาดคิดมาก่อน

เมื่อพิจารณาถึงเรื่องภาพและเสียงที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ผู้วิจัยพบว่าภาพที่ปรากฏนั้นสามารถเล่าเรื่องราวชีวิตของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญได้ดี โดยผู้ผลิตรายการนำเสนอภาพการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในรายการในด้านต่างๆ เช่น การทำงาน การเดินทาง การท่องเที่ยว การสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ เป็นต้น ภาพที่ถูกนำเสนอเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของคนพิการทางสายตาได้ อีกทั้งในส่วนของเสียงหรือบทสนทนาที่เกิดขึ้นระหว่างพิธีกรและแขกรับเชิญนั้นยังสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิด และอารมณ์ความรู้สึกของแขกรับเชิญได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมกัน ร่วมด้วยในขณะรับชม

นอกจากนี้ รายการโทรทัศน์ *Blind Date* ยังมีการนำเสนอภาพที่เป็นภาพมุมผลอ ภาพที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดเป็นภาพที่แสดงความรู้สึก แสดงอารมณ์ต่างๆ ของแขกรับเชิญและพิธีกร ซึ่งส่งผลให้รายการสามารถสื่อสารอารมณ์ต่างๆ กับผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งภาพเหล่านี้จะเกิดขึ้นในขณะที่ถ่ายทำรายการ โดยในระหว่างการถ่ายทำรายการอาจมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น ซึ่งผู้ผลิตรายการมีความคิดเห็นว่าเรื่อง/ประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจมากกว่าเรื่องที่เตรียมไว้ ผู้ผลิตรายการจะเลือกประเด็นนั้นมานำเสนอแทน ส่งผลให้รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีการเปลี่ยนแปลงบทรายการอยู่เสมอ เนื่องจากรายการประเภทเรียลลิตี้เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นความจริง ซึ่งในระหว่างการถ่ายทำอาจมีเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้นที่สามารถสะท้อนให้เห็นบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาได้ ผู้ผลิตรายการจึงเลือกประเด็นนั้นๆ มานำเสนอ เพื่อให้ผู้ชมเห็นศักยภาพของคนพิการทางสายตามากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อมุมมอง ความคิดเห็น

ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีขึ้นกับคนพิการทางสายตา ทั้งนี้เหตุผลอีกข้อหนึ่งที่ทำให้รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีการเปลี่ยนแปลงบทรายการนั้นเนื่องมาจากการประชุมร่วมกันของผู้ผลิตรายการและผู้สนับสนุนรายการเพื่อหารือถึงความเหมาะสมของเนื้อหาที่จะนำเสนอ ซึ่งการประชุมร่วมกันนี้จะเกิดขึ้นในขั้นก่อนการผลิตรายการและขั้นหลังของการผลิตรายการ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เนื้อหาของรายการมีความสมบูรณ์มากที่สุดนั่นเอง

ปัญหาการวิจัยข้อที่ 2 บทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ถูกนำเสนอผ่านรายการ *Blind Date* มีลักษณะอย่างไร

ผลการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* เกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏ จำนวน 24 ตอน ผู้วิจัยสรุปได้ว่าศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏมี 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านการดำเนินชีวิต
- 2) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3) ด้านการเรียนรู้และรับรู้
- 4) ด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม
- 5) ด้านการประกอบอาชีพ

โดยพบว่าคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในแต่ละตอนนั้นมีศักยภาพครบทุกด้าน แต่ผู้ผลิตรายการเลือกประเด็นในการนำเสนอศักยภาพของคนพิการทางสายตาให้แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อผู้วิจัยจัดกลุ่มเทปรายการแต่ละตอนให้เข้ากับศักยภาพด้านต่างๆ ตามประเด็นที่นำเสนอสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1) ศักยภาพด้านการเรียนรู้และรับรู้ มีทั้งหมด 9 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 “เที่ยว ด้วยมุมมองใหม่”
- ตอนที่ 2 “บันไดเสียง บันไดฝัน”
- ตอนที่ 3 “Strike in the Life”
- ตอนที่ 4 “บทเพลงทำนองแห่งชีวิต”
- ตอนที่ 5 “ทีมเตะโลกตะลึง”

- ตอนที่ 6 “นักทดลองพันธุ์ใหม่”
 ตอนที่ 7 “โรงเรียน เรียนร่วม”
 ตอนที่ 8 “นวดสัมผัส สกัคจุด” และ
 ตอนที่ 9 “กล้าคิด กล้าฝัน”

2) ศักยภาพด้านการประกอบอาชีพ มีทั้งหมด 4 ตอน
 คือ

- ตอนที่ 1 “ช่างไม้ ทักษะอาชีพคนตาบอด”
 ตอนที่ 2 “งานฝีมือ งานสร้างอาชีพ”
 ตอนที่ 3 “เมนูปรุงด้วยหัวใจ”
 ตอนที่ 4 “Blind ICT”

3) ศักยภาพด้านการดำเนินชีวิต มีทั้งหมด 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 “เที่ยว...ด้วยมุมมองใหม่”
 ตอนที่ 2 “เรียนรู้ชีวิตอิสระ” และ
 ตอนที่ 3 “รับมือภัยพิบัติ”

4) ศักยภาพด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม
 มีทั้งหมด 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 “มดเขี้ยว...จากรากหญ้าสู่สากล”
 ตอนที่ 2 “ชายผู้ยิ้มสู้”
 ตอนที่ 3 “ภารกิจสร้างรอยยิ้ม”

5) ศักยภาพด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง มีทั้งหมด
 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 “ด้านที่ก้าว” และ
 ตอนที่ 2 “แสงมืดส่องทางชีวิต”

เมื่อพิจารณาบทบาทของคนพิการทางสายตาตามที่ปรากฏในรายการ สามารถสรุปได้ว่าบทบาทของคนพิการทางสายตาจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานภาพของคนพิการทางสายตานั้นๆ โดยส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาโดยตำแหน่งหรือความสามารถ ซึ่งเป็นสถานภาพที่ได้รับภายหลัง เช่น บทบาทความเป็นแม่ (ตอน “แม่ทำได้เพราะรัก”) บทบาทของสามี-ภรรยา (ตอน “คู่รัก คู่ชีวิต”) บทบาทของครู-อาจารย์ (ตอน “เรียนรู้ชีวิตอิสระ” และตอน “ชายผู้ยิ้มสู้”) เป็นต้น โดยผู้ผลิตรายการจะนำเสนอบทบาทเหล่านี้ผ่านภาพของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในรายการในการทำหน้าที่ต่างๆ เช่น

การทำหน้าที่แม่ ที่มีหน้าที่ดูแลลูกในทุกๆ เรื่องแม้จะเป็นแม่ที่ตาบอดก็ตาม หรือแม่แต่หน้าที่ของครู-อาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนหนังสือให้กับนักเรียนนักศึกษา ภาพที่ปรากฏสะท้อนบทบาทของการเป็นครูตาบอดที่ต้องเตรียมแผนการเรียนการสอน ภาพของครูในขณะที่สอนหนังสือ รวมไปถึงภาพของครูในการเป็นที่ปรึกษาที่คอยให้ความช่วยเหลือกับศิษย์ในเรื่องต่างๆ ด้วย เป็นต้น ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในรายการไม่ได้มีหน้าที่ที่แตกต่างจากคนทั่วไป นอกจากนี้ เสียงที่ปรากฏในรายการผ่านบทสนทนาระหว่างพิธีกรและแขกรับเชิญนั้นก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคนพิการทางสายตาคนนั้นๆ ได้เช่นกันว่าเขา/เธอ มีหน้าที่หรือสิ่งที่จะต้องทำตามบทบาทที่ได้รับมาอย่างไรบ้าง ซึ่งภาพและเสียงที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* เหล่านี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในรายการตามสถานภาพต่างๆ ที่พวกเขาได้รับ

นอกจากนี้ ยังมีอีก 2 ตอนคือ ตอน “เตรียมความพร้อมสู่ WBU-ICEVI 2012” และตอน “งานประชุม WBU-ICEVI 2012” ซึ่งไม่ได้นำเสนอประเด็นหลักเกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาในด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน แต่เป็นการนำเสนอถึงการเตรียมความพร้อมในการจัดการประชุมสมัชชาสหภาพคนตาบอดโลกครั้งที่ 8 และการประชุมสมัชชาสหภาพระหว่างประเทศเพื่อการศึกษาของคนพิการทางการเห็น (The World Blind Union 8th General Assembly-International Council for Education of People with Visual Impairment หรือ WBU-ICEVI 2012) ที่สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพเท่านั้น

ปัญหาการวิจัยข้อที่ 3 ผู้ชมทั่วไปและผู้ชมที่พิการทางสายตามีการรับรู้และทัศนคติต่อรายการโทรทัศน์ *Blind Date* อย่างไร

การรับรู้ของผู้ชมรายการ

ผู้เข้าร่วมการ สันทนาการกลุ่มมีการรับรู้และมีความเข้าใจต่อเนื้อหารายการโทรทัศน์ *Blind Date* ในประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอ

ไปในทางเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นว่ารายการโทรทัศน์ *Blind Date* เป็นรายการที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของคนพิการทางสายตาในด้านต่างๆ ทั้งการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและมุมมอง ความคิดของคนพิการทางสายตา โดยนำเสนอให้เห็นว่าคนพิการทางสายตาไม่ได้มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างจากคนทั่วไป คนพิการทางสายตา คือคนปกติที่เพียงแค่มองไม่เห็นเท่านั้น แต่ก็ยังสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขหากได้รับโอกาสจากสังคม ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความเข้าใจว่ารายการโทรทัศน์ *Blind Date* ต้องการนำเสนอประเด็นเหล่านี้ให้กับคนในสังคมได้รับชมเพื่อเปลี่ยนมุมมอง ความคิด และความเข้าใจของตนต่อคนพิการทางสายตา

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้เกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการทางสายตามาก่อนแล้วจากการชมรายการโทรทัศน์รายการอื่นๆ เช่น รายการ *ยิ้มสู้* รายการ *ฝันให้ไกลไปให้ถึง* รายการ *คิดการณ์ไกล* เป็นต้น รายการตามที่กล่าวมานั้นมีความแตกต่างจากรายการโทรทัศน์ *Blind Date* คือเป็นการนำเสนอเรื่องราวความลำบากยากแค้นของคนพิการทางสายตา ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเวทนาสงสารคนพิการทางสายตาและหุดหุดใจไม่จรรโลงใจ นอกจากนี้ยังเคยได้เข้าชมนิทรรศการ *บทเรียนในความมืด* (*Dialogue In the Dark*) ทำให้ทราบมาแล้วว่าคนพิการทางสายตามีความสามารถแต่ยังไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนพิการทางสายตามากพอที่จะทำให้เชื่อว่าคนพิการทางสายตาสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนคนทั่วไป เช่น ไม่เชื่อว่าคนพิการทางสายตาจะสามารถถ่ายรูปได้ เป็นช่างไม้ หรือทำอาหาร เป็นต้น ซึ่งภายหลังจากการได้รับชมรายการโทรทัศน์ *Blind Date* แล้ว จึงทำให้เชื่อว่าคนพิการทางสายตาคือคนที่มีศักยภาพและความสามารถที่ไม่ต่างจากคนทั่วไปหรืออาจจะมากกว่าคนทั่วไปด้วยในบางเรื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดวาทกรรมความคิดเกี่ยวกับความพิการทั้ง 6 ลักษณะ ซึ่งได้แก่ ชุดความคิดเรื่องกรรม ชุดความคิดเวทนานิยม ชุดความคิดการรักษา ชุดความคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพ ชุดความคิดสังคมสงเคราะห์และชุดความคิดการยอมรับความแตกต่างที่ส่งผลต่อความเชื่อหรือความเข้าใจของคนในสังคมต่อคนพิการทางสายตานั้นเอง

ทัศนคติของผู้ชมรายการ

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่รู้สึกชื่นชอบรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ในภาพรวมทั้งหมดโดยในส่วนของรูปแบบรายการนั้นผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มชื่นชอบการออกเดทกันของพิธีกรและแขกรับเชิญที่ให้ทั้ง 2 คนได้แบ่งปัน เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับและให้โอกาสคนพิการทางสายตา

ส่วนวิธีการนำเสนอประเด็นหรือเรื่องราวที่ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอ นั้นผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มให้ความเห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นการนำเสนอ บทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา ทำให้ผู้ชมได้เห็นศักยภาพของคนพิการทางสายตามากขึ้น และทำให้ผู้ชมรู้สึกชื่นชมในความสามารถของคนพิการทางสายตา ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า บทบาทและศักยภาพที่ปรากฏในรายการนั้นไม่ได้แตกต่างจากความเป็นจริง เพียงแต่ยังไม่มีการคิดที่นำเสนอเรื่องราวของคนพิการทางสายตาในแง่มุมนี้มาก่อน โดยที่ผ่านมานั้นจะเป็นการนำเสนอในด้านลบหรือเป็นการเล่าถึงความลำบากและการต่อสู้ชีวิตของคนพิการทางสายตา ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกหุดหุด เวทนา และสงสาร ทั้งนี้คนพิการทางสายตาที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มบางคนยังมีความคิดเห็นว่าการที่ผู้ผลิตรายการนำเสนอความรู้สึกของพิธีกรเป็นช่วงๆ หลังจากที่ได้เห็นความสามารถของแขกรับเชิญในการทำสิ่งต่างๆ แล้วเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากทำให้คนพิการทางสายตาได้รับรู้ว่าคนปกติคิดอย่างไรกับตนซึ่งเปรียบเสมือนเสียงสะท้อนการกระทำนั่นเอง

นอกจากนี้ในส่วนของแขกรับเชิญและพิธีกรในแต่ละตอนนั้น ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่รู้สึกว่าการเลือกพิธีกรและแขกรับเชิญให้เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะช่วยทำให้ทั้ง 2 คนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างลึกซึ้ง มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งการพูดคุยกันในเชิงลึกส่งผลให้ผู้ชมได้รับความรู้ในเรื่องนั้นๆ ตามไปด้วย แต่ในบางตอนที่รู้สึกไม่ประทับใจในตัวพิธีกร เนื่องจากการแสดงสีหน้าและวาจาที่ไม่เหมาะสมคล้ายเป็นการเหยียดหยามแขกรับเชิญ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสีหน้า/ท่าทางที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงบุคลิกภาพ

ส่วนตัวของพิธีกรและเป็นอาการที่เกิดขึ้นจากความสงสัย ความไม่แน่ใจและไม่เชื่อมั่นในตัวแขกรับเชิญที่จะสามารถ กระทำสิ่งต่างๆ ได้ แต่เมื่อแขกรับเชิญได้พิสูจน์ให้เห็นว่า สามารถทำสิ่งนั้นได้จริงๆ สีหน้า/ท่าทางของพิธีกร เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความชื่นชมที่มีต่อแขกรับเชิญ อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้มีข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ว่าควร นำเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพ (Audio Description: AD) เข้ามาใช้ด้วยเพื่อให้คนพิการทางสายตาเข้าถึงได้ด้วย ซึ่งไม่เพียงแต่คนพิการทางสายตาจะสามารถเข้าถึงรายการ ได้เท่านั้นผู้ชมทั่วไปที่ไม่ได้นั่งชมอยู่ตลอดเวลา ก็สามารถเข้าใจในเรื่องราวหรือเนื้อหาที่รายการนำเสนอ ได้ด้วย เพราะมีการบรรยายให้เห็นภาพว่าในภาพนั้นมีใคร และเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นบ้าง ส่วนถ้ามีโอกาสได้ทำรายการ โทรทัศน์เกี่ยวกับคนพิการทางสายตาผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์ที่สามารถเป็นกำลังใจ ให้กับทุกคนในสังคมได้ ทั้งยังต้องการให้คนพิการ ทางสายตามีบทบาทมากขึ้นในรายการโทรทัศน์ เช่น รายการเกมโชว์ที่เปิดโอกาสให้คนพิการทางสายตาสามารถ เล่นเกมร่วมกับคนทั่วไปได้ หรือละครโทรทัศน์ที่ให้คนพิการ เป็นนักแสดงเองได้ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นว่า รายการประเภทนี้เป็นรายการที่ดี และควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงาน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รายการประเภทนี้สามารถ ออกอากาศได้อย่างยั่งยืน ส่วนสื่อมวลชนเองก็ไม่ควร นำเสนอภาพของคนพิการทางสายตาในทางลบ แต่ควรนำเสนอ ในเชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยทำให้คนในสังคมเกิดการรับรู้ และเข้าใจคนพิการทางสายตาในทางที่ถูกต้อง ทั้งยังเป็น การสร้างสังคมแห่งความเท่าเทียมและสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างเป็นสุข

การนำไปใช้ประโยชน์

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นที่ตรงกันว่า นอกจากความบันเทิงที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์ *Blind Date* แล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับนั่นคือความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับคนพิการทางสายตารวมไปถึงความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับ คนพิการทางสายตา เช่น การนำทางให้คนพิการทางสายตา

การให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบภัยพิบัติ เป็นต้น ดังนั้น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจึงมีความคิดว่าจะแนะนำ บอกต่อ เรื่องราวเหล่านี้ให้กับบุคคลรอบข้างทั้งครอบครัว ญาติ พี่น้องและเพื่อนให้ได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับคนพิการ ทางสายตาด้วย เพื่อให้เกิดกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา สร้างแรงบันดาลใจในการทำ สิ่งต่างๆ และที่สำคัญที่สุดเพื่อสร้างสังคมแห่งความ เท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

รายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีรูปแบบรายการเป็น รายการเรียลลิตีที่ถึงสารคดีที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของ คนพิการทางสายตา ซึ่งเมื่อวิเคราะห์หัตถ์ฉบับแล้วพบว่ารูปแบบ ของรายการเป็นรายการเรียลลิตีคือ ในส่วนของการนำเสนอ เรื่องราวชีวิตจริงของคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญ ส่วนรูปแบบที่เป็นสารคดีนั้นคือ การนำเสนอความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางสายตา โดยพบว่าการนำเสนอ ของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* จะเป็นการสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมรายการทั้ง 2 คนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้รายการนี้ มีรูปแบบเป็นรายการสัมภาษณ์ด้วย ซึ่งรูปแบบรายการ ดังกล่าวนี้นำส่งผลให้ผู้ชมชื่นชอบเนื่องจากการนำเสนอ เรื่องจริงที่ทำให้เห็นว่าคนพิการทางสายตาสามารถ ทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนคนทั่วไปและสามารถอยู่ร่วมกับ คนทั่วไปในสังคมได้

การนำเสนอเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอความสามารถของคนพิการ ทางสายตาในด้านต่างๆ เพื่อเปลี่ยนเจตคติทางลบของคน ในสังคมให้เป็นเจตคติทางบวกและเพื่อสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องต่อคนพิการทางสายตา โดยสะท้อนผ่านภาพ และเสียงที่ปรากฏในรายการที่แสดงให้เห็นถึงบทบาท และศักยภาพของคนพิการทางสายตาในแง่มุมต่างๆ เช่น การเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตหรือ การสื่อสารและการเข้าสังคม ทั้งยังนำเสนอมุมมอง ความคิดของคนพิการทางสายตาด้วย ซึ่งจากการสนทนา กลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมี ทศนคติที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงการมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ คนพิการทางสายตาและรับรู้ถึงบทบาทและศักยภาพ

ของคนพิการทางสายตามากขึ้นด้วย อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคม

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของพิธีกรและแขกรับเชิญ จากการวิเคราะห์ด้วบท พบว่าพิธีกรและแขกรับเชิญต่างเป็นผู้ที่มีกรอบประสบการณ์ใกล้เคียงกัน เมื่อทั้งคู่มาเจอกันจึงทำให้มีความเข้าใจกันมากขึ้น และทำให้ผู้ชมได้รับความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่ลึกซึ้งตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ผลิตรายการได้พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการสื่อสารตามที่ Schramm ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องขอบเขตประสบการณ์ (field of experience) ว่าทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างมีประสบการณ์ที่หลากหลายแตกต่างกัน ขอบเขตประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจะเป็นตัวกำหนดขอบข่ายความสามารถในการเข้ารหัส-ถอดรหัส และทำความเข้าใจสารได้แตกต่างกัน การที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารหรือสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้มากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลทั้ง 2 ว่ามีประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องที่กำลังสื่อสารมากน้อยเพียงใด (1960, อ้างถึงใน สุรัตน์ ตรีสุกต, 2546) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการสื่อสารของพิธีกรและแขกรับเชิญในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* พบว่าทั้งคู่สามารถสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ อาจเนื่องมาจากการมีขอบเขตประสบการณ์ใกล้เคียงกันนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรนำเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพเข้ามาใช้เพื่อให้ผู้ชมทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่ได้ตระหนักถึงปัญหาว่าคนพิการในสังคมไทยถูกละเลยและถูกกีดกันออกจากเข้าถึง การรับรู้ และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารมาเป็นเวลานาน ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างและความไม่เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป กสทช. จึงได้ออกแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีแนวทางในการส่งเสริมให้มีบริการเพื่อให้คนพิการทุกประเภทสามารถเข้าถึงสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยในส่วนของคนพิการทางสายตานั้น

กสทช. กำหนดให้มีการใช้เสียงบรรยายภาพ โดยเป็นเสียงบรรยายเพิ่มเติมเป็นพิเศษในบางช่วงเวลาของรายการที่ไม่มีเสียงบรรยายตามปกติ (สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์, 2556: ออนไลน์) ทั้งนี้ กสทช. ได้ออกประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 โดยระบุว่า “ในปีที่ 1 (หลังออกประกาศ) ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องทำบริการใดบริการหนึ่ง AD CC SL 60 นาที/วัน, ปีที่ 2 ต้องทำ 3 บริการ สัปดาห์ละ 60 นาที/วัน และปีที่ 3 ต้องทำทั้ง 3 ประเภทตามสัดส่วนที่ประกาศกำหนดใน 5 ปี สำหรับเสียงบรรยายภาพนั้นกำหนดให้อยู่ที่ร้อยละ 5, 5, 7, 7, 10 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต” ซึ่งเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลอย่างดิจิทัลทีวีสามารถช่วยให้คนพิการทางสายตารับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้เท่าเทียมกับคนทั่วไป เพราะเป็นเทคโนโลยีที่รองรับการให้บริการที่ตอบสนองต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการทางสายตามากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2559: ออนไลน์)

ประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพิจารณาแล้ว พบว่า เนื่องจากรายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการทางสายตาและเปลี่ยนเจตคติทางลบของคนในสังคมให้เป็นทางบวก ผู้ผลิตรายการจึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักของรายการเป็นคนตาดีและกลุ่มเป้าหมายร่วมคือกลุ่มคนพิการทางสายตาดังนั้นการผลิตรายการโทรทัศน์ *Blind Date* จึงเอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงของผู้ชมทั่วไปมากกว่าผู้ชมที่พิการทางสายตา หากผู้ผลิตรายการนำเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพมาใช้ จะทำให้ผู้ชมที่พิการทางสายตาสามารถเลือกกดปุ่มปิดเปิด Audio Description (AD) ได้ นั่นหมายความว่าถ้าคนพิการทางสายตาชมรายการก็สามารถเลือกกดปุ่ม AD ให้มีเสียงบรรยายภาพออกมาได้ แต่ถ้าผู้ชมทั่วไปก็ไม่ต้อง

กลุ่ม AD ซึ่งเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพนี้ก็คล้ายกับระบบ Soundtrack ภาษาอังกฤษนั่นเอง

ในส่วนของบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏในรายการนั้น พบว่าคนพิการทางสายตาที่เป็นแขกรับเชิญในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* มีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามสถานภาพที่ตนเองได้รับ และบทบาทหน้าที่นั้นนำมาซึ่งความคาดหวังของทั้งตัวเอง และบุคคลอื่น และยังเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งนำมาสู่การแสดงออกของบทบาทนั้นๆ ส่วนศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ *Blind Date* นั้นมีด้วยกัน 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านการดำเนินชีวิต
- 2) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3) ด้านการเรียนรู้และรับรู้
- 4) ด้านการสื่อสารและการเข้าสังคม
- 5) ด้านการประกอบอาชีพ

โดยคนพิการทางสายตาทุกคนล้วนแต่มีศักยภาพทั้ง 5 ด้านนี้แต่เนื่องจากผู้ผลิตรายการเลือกบางประเด็นมานำเสนอเป็นหลักทำให้ศักยภาพของคนพิการทางสายตาที่ปรากฏนั้นแตกต่างกันไป เมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของศักยภาพที่ปรากฏนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้ความช่วยเหลือคนพิการมาเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่างๆ ซึ่งจากแนวทางในการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการนี้ส่งผลให้คนพิการมีศักยภาพสามารถดูแลและช่วยเหลือตัวเองได้ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบ่งออกเป็น 4 อย่างคือ

- 1) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์
- 2) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา
- 3) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม
- 4) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีการรับรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกันแม้ว่าประสาทสัมผัสในการรับรู้ของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจะแตกต่างกันก็ตาม ผู้วิจัย

จึงวิเคราะห์ว่าเป็นเหตุผลในเรื่องขององค์ประกอบในกระบวนการผู้รับสารเกี่ยวกับการรับรู้ตามที่ สุกัญญา เพียรธุรกิจ (2539) ได้กล่าวไว้คือ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับกระบวนการของผู้รับสาร และทำหน้าที่ที่กลั่นกรองข่าวสารในการรับรู้ของบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบคือ

- 1) องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเปิดรับข่าวสาร ถ้าผู้รับสารไม่สนใจหรือไม่ต้องการรับรู้ข่าวสารนั้นการรับรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น
- 2) องค์ประกอบทางด้านสังคม ได้แก่ สภาพแวดล้อม ครอบครัว เพื่อน ขนบประเพณีวัฒนธรรมและลักษณะทางประชากรศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการรับรู้ของบุคคล เพราะเป็นตัวแปรทางอ้อมที่สามารถสร้างประสบการณ์ ทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมต่อบุคคลนั้นๆ ต่อการรับรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า การรับรู้ของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้เกิดจากองค์ประกอบทั้ง 2 ด้าน คือผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสามารถรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของรายการหรือประเด็นที่ผู้ผลิตรายการต้องการนำเสนอได้เพราะผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเลือกที่จะเปิดรับข้อมูลจากรายการซึ่งเป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจ ส่วนองค์ประกอบด้านสังคมที่ทำให้การรับรู้ของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีเจตคติที่ดีต่อคนพิการทางสายตา เมื่อได้รับชมรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ที่นำเสนอศักยภาพของคนพิการทางสายตาจึงทำให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความเข้าใจได้เป็นอย่างดีและก่อให้เกิดเป็นความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนพิการทางสายตามากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification) มาใช้ในการวิเคราะห์ โดยพบว่าผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะถึงแม้ว่าผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจะมีสถานะทางสังคมและจิตใจที่แตกต่างกันก็จะเป็นคนทั่วไปและคนพิการทางสายตาแต่กลับมีความต้องการที่คล้ายกัน นั่นคือต้องการรายการที่สร้างกำลังใจเหมือนกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์

อารมณ์ความรู้สึก ณ ขณะนั้น เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ อาจส่งผลต่อความต้องการของผู้ชมได้ทั้งสิ้น และความต้องการนี้จึงส่งผลให้ความคาดหวังในอนาคตว่า รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการ ทางสายตาหรือคนพิการอื่นๆ จะต้องเป็นรายการที่สามารถทำให้เกิดกำลังใจได้จึงจะส่งผลต่อความพึงพอใจ ในที่สุดแต่สำหรับรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ที่นำเสนอ เกี่ยวกับบทบาทและศักยภาพของคนพิการทางสายตา ซึ่งสามารถให้กำลังใจกับผู้ชมได้อยู่แล้ว ผู้เข้าร่วมการ สนทนากลุ่มจึงเกิดความพึงพอใจรายการนี้ในทุกๆ ด้าน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทัศนคติหรือความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับคนพิการของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่มีแนวโน้ม ไปในทางที่ดีขึ้นนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า อาจเนื่องมาจาก การมีประสบการณ์ร่วมกับคนพิการที่เคยมีมา ภูมิหลัง ของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม หรือแม้กระทั่งการเป็น คนพิการทางสายตาเอง ต่างก็ส่งผลต่อการรับรู้ถึงบทบาท และศักยภาพของคนพิการทางสายตาตามที่ผู้ผลิตรายการ นำเสนอ อันนำมาซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึง การมีมุมมอง ความคิด ความรู้สึก ที่ดีขึ้นต่อคนพิการ ทางสายตาด้วย

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เอกสารและบุคคลที่เกี่ยวข้องในส่วนของผู้ผลิตรายการ ที่เป็นคนพิการทางสายตา เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวก และเป็นรายการที่ออกอากาศมานานพอสมควรแล้ว จึงไม่สามารถติดต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ดังนั้น ผู้วิจัย จึงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์ *Blind Date* บางส่วนจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เนื้อหาที่มีความ ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถวัดทัศนคติของผู้เข้าร่วม การสนทนากลุ่มทั้งก่อนและหลังชมรายการโทรทัศน์ *Blind Date* ได้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคน ต่างเคยมีประสบการณ์ร่วมกับคนพิการทางสายตามาแล้ว ทั้งยังเคยรับชมรายการโทรทัศน์ *Blind Date* มาก่อนหน้านี้ด้วย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการ ทางสายตาหลังชมรายการร่วมกับความรู้สึกที่เคยมี ต่อคนพิการทางสายตา ก่อนรับชมรายการหรือก่อนเคยมี ประสบการณ์ร่วมกับคนพิการทางสายตา เพื่อให้สามารถ วิเคราะห์ได้ว่าผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มนั้นมีทัศนคติ (ซึ่งในที่นี้หมายถึง มุมมอง ความคิดเห็น และความรู้สึก ต่อคนพิการทางสายตา) เปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร ซึ่งอาจจะเป็น ความคิดเห็นในทางบวกหรือลบก็ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเรื่องการนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ ไปทดลองสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมบทบาท และศักยภาพของคนพิการ โดยการนำเทคโนโลยีเสียง บรรยายภาพเข้ามาใช้เพื่อให้ผู้ชมที่พิการทางสายตา สามารถเข้าถึงได้ แล้วจึงศึกษาการรับรู้และความพึงพอใจ ของผู้ชมว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ สำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้คือ หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคนพิการควรดำเนินการในเชิงรุก เรื่องบทบาทและ ศักยภาพของคนพิการทางสายตา โดยส่งเสริมให้มีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคนพิการทางสายตา เพื่อ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้คนพิการ ทางสายตาเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น และ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ ทั้งนี้ สื่อมวลชนต่างๆ ควรเพิ่มพื้นที่ในการนำเสนอบทบาทและศักยภาพ หรือเนื้อหาที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับคนพิการทางสายตา ให้มากยิ่งขึ้นและลดการนำเสนอภาพของคนพิการทางสายตา ในทางลบ เพื่อให้คนในสังคมได้เห็นบทบาทและศักยภาพ ของคนพิการทางสายตาและยอมรับคนพิการทางสายตา ในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ทั้งนี้ หากเปิดโอกาส ให้คนพิการทางสายตาเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการ โทรทัศน์มากขึ้น จะเป็นการส่งเสริมบทบาทและศักยภาพ ของคนพิการทางสายตาด้วย เนื่องจากคนพิการทางสายตา ได้เข้ามาทำหน้าที่ในฐานะของผู้ส่งสารที่จะสื่อสารนั้นๆ ไปสู่ผู้รับสารในสังคม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2558). รายงานสถานการณ์คนพิการ. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://dep.go.th/th/news/รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทยประจำเดือนตุลาคม-2558> [18 พฤศจิกายน 2558]
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ขนิษฐา เทวินทรภักดี. (2541). แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการที่ยั่งยืนของคนพิการ. กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์.
- ชยพล สุทธิโยธิน. (2539). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลิตา ชื้อตรง. (2550). การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตของผู้พิการทางสายตาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). รูปแบบการจัดการเรียนแบบร่วมมือรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม. วารสารครุศาสตร์. ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (พ.ย.-ก.พ. 2545): 149-151.
- พรพิสุทธิ์ ศรีธรรานนท์. (2552). บทบาทและกระบวนการให้สถานภาพแก่บุคคลและสถาบันในรายการตลาดสดสนามเป้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา วรณศิริ. (2529). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอในจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไวยวุฒิ วัฒนธรรตสาร. (2549). การศึกษาคำบรรยายที่เหมาะสมสำหรับการรับรู้ภาพยนตร์ของคนหูหนวก. วารสารสาสตรมหาบัณฑิต, คณะวารสารศาสตร์และการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุกัญญา เพ็ชรธุรกิจ. (2539). การเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับสตรีกับการรับรู้ประโยชน์และการนำไปใช้เพื่อการเสริมสร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของตนเองในสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชา จันทร์เอม. (2525). จิตวิทยาเด็กพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรบัณฑิต.
- สุรัตน์ ตรีสุกล. (2546). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์. (2556). ผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายจะเข้าถึงสื่อได้อย่างไร. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://bcp.nbtc.go.th/knowledge/detail/360> [15 ธันวาคม 2558]
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2559). การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://bcp.nbtc.go.th/news/detail/2632> [19 กุมภาพันธ์ 2559]
- อริยา จินตพานิชการ. (2548). เรือลลิตีฟี่เวอร์. กรุงเทพฯ: กันตนา พับบิซซิ่ง.
- อุบลศรี รัตน์ภพ. (2554). แนวทางการพัฒนารูปแบบสื่อใหม่สำหรับผู้พิการทางการมองเห็นในกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษณีย์ สิริสุนทรไพบูลย์. (2552). หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Braithwaite, D. & Thompson T. (eds.). (2000). *Handbook of Communication and People with Disabilities*. Mahwah, Lawrence Erlbaum
- Hallahan, P.D. & Kauffman, T.M. (2006). *Exceptional learners: Introduction to special education*. (10th ed.). Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Katz, Elihu & Others. (1974). "Utilization of mass communication by the Individual" *The Uses of mass communication: Current perspectives on gratification*. London: Sage Publications Beverly Hill.
- Longman. (1987). *Dictionary of Contemporary English*. Harlow: Longman Press.

สัมภาษณ์

- จุฑามาศ แสงอินทร์. Co-ordinator รายการโทรทัศน์ *Blind Date*. (16 พฤษภาคม 2559). สัมภาษณ์.
- ช่อผกา วิริยานนท์. Executive Producer รายการโทรทัศน์ *Blind Date*. (6 เมษายน 2559). สัมภาษณ์.
- ฐานิตย์ กงจก. Director รายการโทรทัศน์ *Blind Date*. (16 พฤษภาคม 2559). สัมภาษณ์.
- ถามวัต สุทธิพงศ์. นักศึกษาปริญญาตรี. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- ทิวา เอี้ยวธารทอง. นักจัดรายการวิทยุ. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- ธานี รอดปาน. อาชีพอิสระ. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- นพรัตน์ วิริยะกิจพัฒนา. นักศึกษาปริญญาโท. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- ประภาพรรม สูดใจดี. Producer รายการโทรทัศน์ *Blind Date*. (3 พฤษภาคม 2559). สัมภาษณ์.
- เพชร ด้านประภา. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- แพรวนภา ดิลกรัตนชัย. พนักงานบริษัทเอกชน. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- วีรภัทร บุญมา. นักแสดงอิสระ. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- สุนันทา ยศขุน. Creative รายการโทรทัศน์ *Blind Date*. (23 พฤษภาคม 2559). สัมภาษณ์.
- สุรพรหมณ์ ใจห้ำ. นักโหราศาสตร์. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- โสภณ ศรีวัฒนา. นักวางแผนโฆษณา. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- หทัยพัชร เชียงทอง. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- อาทิตยา เชียงทอง. พนักงานบริษัทเอกชน. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.
- อำพวรรณ ทาเงิน. ข้าราชการ. (28 พฤษภาคม 2559). สนทนากลุ่ม.